

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXII, 3

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

maj-julij (mayo-julio) 1985

„Iz daljave...“

Iz daljave ni mogoče videti podrobnosti gorske pokrajine, nje ne obrise pa zaznamo od daleč bolje, kakor iz bližine. Zato je prav, da razpravljamo o obri-
sih naše bodoče družbene ure-
ditve, dokler je ta še zastrta
po časovni razdalji. Tako se
moremo razgovarjati o njej
mirneje in prav zato temelji-
teje, kakor bo to mogoče tedaj,
ko jo bomo imeli tik pred se-
boj.

Naslednje misli niso nove in
vprašanja, ki jih obravnavajo,
so stara.

Seveda ni važno, če so misli
nove ali stare, temveč če odgo-
varjajo resnici; in nato, ali so
primerne.

Rodile so se iz osebne potrebe
po ponovnem razmišljanju, sre-
di spreminjajočih se razmer.
Prirejene so za objavo v upa-
nju, da utegnejo vzbuditi v du-
šah rojakov željo po nadalj-
njem poglabljanju.

Jasni obrisi nove družbe, ki bo-
do sad mnogoterih razglabljanj
in odkritih pogovorov, bodo o-
lajšali delo rodu, ki pride za
nami in ki bo moral usmeriti
vse svoje sile v izdelavo po-
drobnih družbenih pravil.

Iz uvoda v knjigo: „Obrisi
družbene preosnove“, ki jo je
napisal dr. Marko Kremžar in
izdala SKA.

o poeziji in še kaj

„NAD letinami poezije se res ne moremo pritožiti. Vse škarpe so že polne
te čudne nove flore. Vse založniške kašče so je polne. Toliko ga je,
tega navdihla brez kritja, da inflacija gre že proti meji 100. Preveč, da bi mogli
jemati to produkcijo zares, kaj še, da bi se sklanjali nadnjo s pobožno akadem-
sko lupo.“ Pa vendar ne gre drugače kot da še naprej ločujemo pšenico od
plevela, kajti kljub onesnaževanju slovenske in mednarodne kulturne besede
ne more odnehati pristna filovekova dejavnost, ki ima svoj izraz ravno v
poeziji. Sicer pa tudi polemika ni nova. In kakor bi se marsikdo na prvi pogled
strinjal z izjavami odličnega tržaškega pisatelja Alojza Rebula (v zborniku
Ustvarjam, torej sem, Mohorjeva družba v Celju, 1985, str. 131-143) in se ču-
stveno docela strinjal z njegovo oceno sodobne slovenske poezije, bi vendarle
moral temeljito in razumsko pretehtati ves položaj. Posploševanja bi tako
bila najbrž res simpatična, a ne povsem pravična.

Mnogo pojavov je težko umljivih v slovenski poeziji in nekateri preraščajo
meje poetičnosti. Neokusno bi bilo najbrž razlagati prepire glede honoriranja
na našem literarnem Olimpu. Dovolj zgovorna je objava v Naši reviji 33/34,
da vsakemu verzu pripada honorar 70 dinarjev (za leto 1984). Kdo more še
zagotavljati, da na tako nepreciznem področju, pri katerem imajo besedo razno-
vrstne avtoritete, moremo še dobiti „grafično razviden ritmični člen“ pesniškega
besedila, ali „semantično in sintaktično enoto“? Kako upravičen je potemtakem
Alojza Rebula nasvet mlademu Slovincu, „naj ne piše poezije, vsaj dokler ni
omenjena epidemija mimo“ (128).

Kaj ne bi vzdignila prahu Tineta Hribarja pesniška antologija Sodobna sloven-
ska poezija, ki jo je izdala založba Obzorja in v katero niso prišli pesniki kot
Ivan Minatti, Janez Menart, Tone Pavček in drugi. (O kakšnih izven matičnega
prostora sploh ne mislimo!)

Pravtako je težko razumeti razmišljanja Marjana Pungartnika O reševanju
poezije (Dialogi, št. 11, 1984, str. 1), kjer označuje Balantičevo pesništvo kot
nadstrankarsko, ko pa hkrati trdi, da so v končni posledici (narodni heroji)
omogočili razrešitev Balantičeve usode in brez katerih bi njegovo poezijo še
danes zagrinjala sramota belogardizma. In ali ni ravno vprašanje narodne
sprave in poskus Spomenke Hribar – katere teme se dotakne omenjeni avtor –
ravno nadstrankarska problematika – seveda tudi politična akcija? Povsem
jasno pa je njegovo razpravljanje, če uradno politiko imamo za nadstrankarsko.
Kdo bo rešil poezijo? Česa in katerih naj bi jo odrešil?

Spriči takih pojavov in spriči se „več ko sumljive rodovitnosti“ ni odveč po-
novno spraševanje, „kaj pravzaprav je poezija?“

Navadno imenujemo poezija vsa besedila napisana v verzih. Vendar – čeprav
je to že stara polemika – bi kazalo vprašati, kaj je še poezija, ali celo napisati
gloso, kaj je dobra pesem. In za kontrast: kaj je slaba pesem. Pod dobro pesmijo
bi skoraj vsak mogel navesti precej dobrih verzov; s primerom slabe pesmi
pa res ne bi rad nobenega žalil.

Fenomenološka metoda začenja svojo analizo vprašanja „kaj je poezija?“ z
nepreciznostmi. Spraševati pesnika samega tudi ni garancija za točno oprede-
litev, saj je ravno njegova produkcija pod vprašajem.

Če bi na cesti mimoidoče spraševali, kaj jim pomeni poezija, bi dobili povsem
različne odgovore: sladkoben način izražanja, zlahtni eliksir bogov, skupek her-
metičnih fraz, duhoviti in bistroumni besedni sestavki, izraz pesnikove notranjo-
sti, besedni čar novega in neznanega, in mnogo drugih več ali manj konvencio-
nalnih definicij, ki jih nestrokovno moremo opredeliti v dve kategoriji: Naj-
prej v tisto, ki poezijo istoveti z različnimi načini verzificiranja ali usmerjeno
v kakršnokoli obliko; to obliko moremo pravtako nestrokovno imenovati „poe-
tično“. Ali v kategorijo, ki s kakršnimikoli razlogi zavrača poezijo. Med eno
in drugo kategorijo najdemo obširen spektrum najrazličnejših pojmovanj.

„Fictio rethorica musicaque poetæ“ – tako označuje Dante poezijo v De Vulgari
Eloquentia. Poezija se pričinja v ljubezni, smrti, veselju, bolečini, prijateljstvu,

sovraštvo, a kar poustvarja, ni ljubezen ne smrt ne veselje, temveč videz, „izmislek“ (fictio) snovi v pregrinjalu lepote, blagozvočnosti, to je, poetičnosti in umetnosti. Če se držimo Dantejeve oznake poezije, imamo dve možni začetni točki pri vprašanju, kaj je poezija. Prva se mora potopiti v vprašanje različnosti pesniške eksistence, v *poiesis*, to je, izdelovanje, proizvajanje ali ustvarjanje, ki predstavlja od te ali one literarne tehnike neodvisno estetsko realnost. Druga vpelje na področje ekspresivne tehnike, na verz, in čeprav ta ni neobhoden nosilec poetične snovi, pripomore vsaj k njenemu prvemu in zunanemu odkritju. Združiti obe prvini otežkoča najti substrat, a more izrisati neke vrste plemenito pojmovanje poezije.

O Papeževi knjigi Dva svetova

V maju je izšla pesniška zbirka Franceta Papeža z naslovom DVA SVETOVA. Vezna nit preko celotne in doživete lirčno epske poezije je razpetost slovenskega zdomeca med domovino in novim svetom; v njej se prepletajo daljna revolucijska in bližnja zdomska doživetja. Jezik, ki ga uporablja Papež v obliki prostega verza, teži po jasnosti, nazornosti in pristni pesniški intimnosti. Ob priliki njegovega obiska v Lantusu sem mu zastavil nekaj vprašanj, na katera je odgovoril kratko in zgoščeno.

Kako pesniš?

Pesmi te zbirke, ki je po doživetjih in vsebini neka zakrožena organska celota, so se hranile in oblikovale – dejal bi – iz zakladnice dolgoletnih zapisov poetičnih motivov, misli in občutij. To je bil pesniški material, kajti kdo more reči: sedel bom in napisal pesem? „Navdihnjenih“ pesnikov je malo. Pesem se res v nekem trenutku rodi bolj ali manj eksplozivno – kot ideja, zamisel, preblik – a njena dokončna in estetska oblika zahteva bolj ali manj dolgo gradilno in oblikovalno delo.

Kaj ti pomeni inspiracija?

V človeku se z leti – kot rečeno – nabere vedno več doživetij; zgodovina, ki je nekaka podstruktura poezije, kopiči v nas mnoga dejstva, ki zoré v duhovne sestavine. Inspiracija za to zbirko se je hranila iz teh stvarnih in metafizičnih osnov: iz tematike vojne in revolucije, povojnega grajenja in občutja slovenstva v naši skupnosti; iz zavesti časa in zemlje, rodne jezika in zdomske povezanosti.

Kako gradiš svoje prispodobе?

Ta poezija ni zgrajena na prispodobah. Besedišče ni baročno nabrekli. Iščem predvsem neposreden izraz in povednost, dejal bi, strogo pesniško logiko. Sicer pa je poezija te zbirke v glavnem ekspresionistična – doživljanje obeh svetov in njune stvarnosti se vzporeja ob notranjem duhovnem doživljanju.

Kako si začel pesniti. Kdaj je že bilo to?

Dve ali tri pesmi v taboriščih v Servigianu in Senegaliji. Nato me je razvoj vodil iz spoznavanja modernizma v željo po jasnosti in duhovni urejenosti. Ostal je sicer prosti verz – ki je danes že skoraj klasična oblika –, a čustva in misli sem začel graditi v vedno strožjem zaporedju.

A.R.

Pesem naj bi bila v tem primeru kot ptica, ki razpre peruti in vzleti. Kdo jo nosi? Sila zgoščenih pomenov. Napetost, ki je v besedah, predstavah, zvokih. Ta zgoščenost jo nosi in ni nič drugega kot forma, ki oklepa v sebi napetost v besedah izraženega pesnikovega doživetja.

Globlja spraševanja po smislu in bistvu poezije nas neobhodno povedejo k metafiziki poetičnosti. Metafizika namreč odkriva pomen – kakor je pravila Simone Beauvoir – človekove stvaritve in človekovega strem-ljenja, da bi zajel vso realnost.

Andrej Rot

nekaj zbranih misli

Dva svetova, pa vendar v enem bratskem objemu! Apolinična prozornost in ubranost!

Vse misli uglašene na isto dominanto, katero bi mogel podpisati stari Lao:

wu wei – ali modrost sprejemanja vesoljskega valovanja iz pra-bitosti v čas in iz časa v skrivnost.

Umno sprejemanje usode – brez interference! Amor fati!

Ali stara modrost Budnega, potem ko je prebredel kalne vodé samsare in dospel na breg svetlega ravnodušja, ko ni več časovnih vezi, ampak le svobodni mostovi na vse strani, ker je vse tajno povezano.

Ali evangelijsko predanje previdnosti našega Očeta, ki pošilja dež in sušo, oblači lilije na polju, a tudi osat narodu.

Papež je dospel na breg vseobsegajoče ljubezni, sprave in sinteze.

Zato je vesel in svetel.

Sveža misel žubori skoro neslišno!

Besedna tančica je čisto prozorna!

Blagovest je dognana kot čisti zrn z zlata, ki se zasvetijo po dolgotrajnem pranju mnogo peska in kamenja.

Papež je spregovoril ex cathedra lastne globoke luči.

ViR

KRIK PO ŠTIRIDESETIH LETIH

(V japonskem slogu tanka s 5, 7, 5, 7, 7 zlogi.)

O, Slovenija!

Ali še slovensko znaš?

Ni junakov več,

da srcé ti branijo –

v gozd in v skale zrasli so.

Vladimir Kos

40 let svobode - 40 let zvestobe

S to idejo o svoji polpreteklosti je slovenska skupnost v Argentini obhajala spomin odhoda iz domovine v begunstvo in izseljenstvo pa 40 letnega življenja v svobodi, ki jo uživa v Argentini.

1. junija 1985 je bila najprej v Slovenski hiši, v cerkvi Marije Pomagaj sveta maša in po njej pred spomenikom žrtvam revolucije skupna molitev zanje. Ob petju komornega zbora Anke Gaserjeve so položili pred spomenik venec. Nato je bila ob povsem napolnjeni veliki dvorani spominska proslava, pri kateri so sodelovali naši člani dr. Milan Komar, Tine Debeljak ml. in Frido Beznik.

Dr. Komar je imel slavnostni govor o „Smislu domobranstva“, v katerem je z analizo Heglove filozofije pokazal, da se je marksizem porodil iz nje in da je bila naravna reakcija slovenskega naroda nanj – domobranstvo.

Tine Debeljak ml. je sestavil pesniško besedilo „Z mrtvimi romamo živi“, ki je vzporeditev naše 40 letne zgodovine zadnjega časa s 40 letnim potovanjem izvoljenega ljudstva po puščavi.

Frido Beznik je temu besedilu dal odersko obliko z odličnim deklamatorskim zborom.

Tako predavanje dr. Komarja kot oderski prikaz sta bila po vsebini in izvedbi resnično dostojna počastitev spomina naših žrtev pred 40 leti.

Naslednje dopoldne, v nedeljo 2. junija je bila v buenosaireski stolnici na zgodovinskem trgu Plaza de Mayo, sveta maša, ki bi jo imel darovati kardinal mons. Aramburu, pa jo je daroval ob množični udeležbi rojakov mons. Orehar. Pri maši je pel zbor Gallus pod taktirko Anke Gaser, solopetje pa sta prispevala članica SKA operna pevka Bernarda Fink in njen brat baritonist Marko Fink.

Pismo iz Tokia (na pragu deževne dobe)

Dragi Glas!

Danes, 28. maja 1985, me je spet obiskal Med (XX - 1984 - 3/4), ki je stiskal v roki tudi Tvoje pismo (z marčno-aprilsko hišno številko, takorekoč) - in oboje je zame praznik z mnogimi osminami, ker bom odslej prebiral Med na vlaku in na postajah in v kakšni prosti polurici (več si kar ne upam vzeti na up). Prebiral bom pazljivo, ker gre za prodor v še nenačrtane duhovne pokrajine, kjer imajo tudi drobni kamni pomen in kjer je treba prisluhniti tudi tihim glasovom. Oblaki se zbirajo, se napihnejo in dežujejo, in spet gredo naprej, vendar to še ni deževna doba - otoki še niso dovolj blizu soncu, zrak še ni dovolj zelenkast, srajca se še ne lepi dovolj trmasto h koži. Dežuje, potem je svetlo lepo, in potem spet dežuje, a to še ni deževna doba; zato Ti pišem to pismo na pragu deževne dobe; meni se zdi, da je dež - dež, in da me dela dovolj zaspnega, a Japonci najdejo tolažbo v zgoraj omenjenih distinkcijah, srečni Japonci! Glede najinega skupnega prijatelja Meda Ti tokrat lahko le toliko rečem, da mi njegova oranžna obleka rez ugaja, posebno ker ne obsega samo načelne platnice, ampak je oranžno mikavna čez obe platnici. Upam, da bo naslednja številka spet kake druge barve; po vrsti razpostavljene barvne platnice na sicer monotoni knjižni polici so pravi užitek. Medova oranžna barva ima rjave primesi - kot se spodobi za revijo iz južnoameriških planjav in rudnikov. Čestitam arhitektu Božidarju Bajuku, ki je barvni ovitek z belo senco počez zamislil!

Ali si bral dr. Petra Urbanca članek v Svobodni Sloveniji od 11. aprila 1985, v naslovom Po Priznanju? Vsak bi ga moral brati, ker razkriva (v prvem stolpcu na 2. strani) našo smrtno obsodbo od strani OF. Gre namreč za tkzv. zakon (OF se je sama postavila za zakon slovenskemu narodu) z datumom 19. oktober 1941, kjer so vsi, ki se ne podreajo komunistični partiji, ožigosani kot narodni izdajalci in torej vredni smrti, brez oziroma in celo kljub temu, da se morda borijo proti okupatorju izven komunistične partije. Ali je kdo proti okupatorju, je postranskega pomena; biti proti okupatorju sploh ni važno; edino važno je, da se kdo opredeli za komunistično partijo in njen način boja! V enakem smislu tega tkzv. zakona je tudi postranske važnosti, če je kdo slučajno ali pa pod pritiskom razmer ob strani okupatorja - dokler je član ali vsaj aktivni sodelavec partije - edini zločin je namreč biti proti partiji, tudi če gre za najvišje ideale. Tudi če bi večina protikomunističnih borcev izbrala raje četništvo kot domobranstvo - „vemo da bi bili za rdeče vseeno izdajalci“, ugotavlja pravilno VIR v Glasu XXXII, 2, str. 6. Manj posrečen se mi zdi stavek, ki v Glasu pravkar citiranemu stavku sledi: „a naša vest bi bila bolj čista“: menim, da ni ne vodstvo domobrancev ne posamezen domobranski vojak, ki je bil zavestno domobranec, kdaj čutil kakšno breme na vesti; za domobranstvo smo se odločili v luči nam vsiljenih razmer; morali smo se odločiti, a odločili smo se trezno za manjše zlo proti OF; če ima kdo slabo vest, je to OF, ki je izrabila bedo bivanja pod okupatorjem za dosego svoje revolucije; ne pozabimo, da je OF šla v boj proti okupatorju šele po Hitlerjevem napadu na SZ; tudi do tega trenutka je OF (ali kar je bilo na njenem mestu) gledala na svetovni zemljevid s Stalinovega stališča, ki mu je šlo za boj

Iz cerkve se je po maši razvil mogočen in urejen sprevod rojakov po središčni ulici do Plaza San Martín, v katerem je bilo tudi okrog 200 narodnih noš in kjer so se pred spomenikom osvoboditelja Argentine San Martina poklonili ne samo njegovemu spominu, ampak tudi našemu programu osvoboditve in osamosvojitve Slovenije izpod nevarnosti brezbožnega komunizma.

Vso dvodnevno spominsko svečanost je organizirala središčna organizacija idejnega izseljenstva, Zedinjena Slovenija, ki ji je predsednik naš član Lojze Rezelj.

proti svetovnemu kapitalizmu stalinistične interpretacije in ramo ob rami s tovariši nacisti.

V mestu Cúkuba (po naše pisano) so 17. marca tega leta odprli mednarodni znanstveno-tehnološki velesejem; z vsem so računali, le ne z možnostjo, da bi med obiskovalci kar prvi dan bil tudi - dež, ki je potem svojo navzočnost poudaril z obilnimi izlivi svojih mokrih čustev...

Dežuje, a ne iz tistih oblakov, ki sem jih gledal nad pisalnim strojem oni dan. Na zunanje se zdi isti; le kakšne posledice jim bodo sledile tokrat, na kakšne dogodke in ljudi bodo vplivali? Tudi vsakodnevna narava je polna skrivnosti. Da ne pozabim: v Kat. Glasu od 31. 1. 1985 sem bral pesem Tri so ptice, ki jo je zložil naš indijski pesnik Cukale - zdi se mi, da je ena izmed njegovih najlepših: slovenska senzibilnost si prisvoji in se pretopi v indijsko naravo - in pesem zveni tako ritmično kot melodično! Najbrž je v tej pesmi gospod pesnik odkril, kako mu je nebeški Umetnik dal peti, da se bomo tudi mi lahko z njim veselili.

Torej, počakaj, da preberem novi Med in se vanj vživim - ne bi rad ostal z oceno na površini, kjer človek more z nekaj blestečimi frazami vzbuditi vtis globinske analize. Te skušnjave ocenjevalcev se hočem zmeraj zavedati. Ali tudi pri Tebi dežuje? Skoz deževno meglo na tej strani oceana Te smehljaje pozdravlja Tvoj „stari“ daljnovzhodnik

Vladimir Kos.

UNA DELICIOSA LEYENDA ESLOVENA MEDIEVAL

(Especial para GLAS)

Desde los primeros días propios la recuerdo. En la tibieza de la habitación la luz amarilla de los cuentos infantiles, alumbraba en el corazón.

„Kralj Matjaž“ se enredaba en el aire, con su íntima fuerza de una época en que hasta las guerras eran religiosas. Pero el Rey Matías se rebelaba contra su destino. Posiblemente fue un Gilgamesh más acabado, o un Edipo castigado prematuramente. Cometió el pecado de los hombres, la Hybris, la exageración. En esa lucha con su Dios, reunió a dilatados ejércitos bajo el legendario y mítico Triglav. Allí se abrieron las fauces de la Gea, la madre tierra, para tragárselos. Y la maravillosa idea de que en el seno de la montaña aún descansan los millares de soldados y el viejísimo monarca, cuya barba blanca se enrosca en las patas torneadas de una mesa - Tabula Regia - desde hace siglos, en impertérrito sopor, me inquieta.

Mi madre -ljubljska srajca-, se agitaba en modulaciones deliciosas, para explicarnos esto. Pero el final era aún más propicio: me identificaba con aquel pastorcillo que descubría la caverna secular en la montaña. Y que admirado de toda aquella miriada petrificada, como una estatuaría de una gruta calcárea de posibles formas medievales y heroicas, como salidas de un artista incomparable, intentaba agenciarse de la espada del gran héroe. El arma del Rey Matías estaba en su vaina, pendiente de la pared augusta. La mano del pastor era mi mano. Y

cuando el zagal la levantaba, levemente, yo ya me la imaginaba en mi poder. ¡Cuánta desilusión en ese desenlace antiguo y auténtico! Al moverla, el hormiguero de soldados comenzaba a despertarse, como en los mejores cuentos de hadas y castillos, y el Rey Matías bostezaba inquieto, próximo a resucitar.

El zagal abandonaba, entonces, con un gran temor, esa caverna amenazante, donde perdía definitivamente su destino de rey. En mis sueños propios, aferraba el noble metal entre mis jóvenes manos, y lo enterraba en el majestuoso corazón del Rey Matías: el fantasma regio sufriría su castigo merecido. Su rebelión habría sido vengada. Dios conduciría mis pasos hacia la victoria, desde lo alto, al frente de esos dilatados ejércitos de invencibles caballeros eslovenos. El ángel que enfrentó al Rey Matías, podría ser ahora mi ángel de la guarda.

¡Cuántos sueños misteriosos nos despiertan estos hermosos sueños de los pueblos! Quizá, en el discurso de ambos desenlaces, se encuentre alguna clave de nuestro destino personal, y de nuestro pueblo entero. Dios nos sigue mirando desde lo alto.

Pablo Štrukelj, 1985

kulturni večeri

Narodnost otrok slovenskih staršev z naravno in pozitivno-pravnega vidika

V soboto 18. maja je na 3. kulturnem večeru predavala dr. Katica Cukjati.

Naša emigracija, ki letos beleži 40. letnico begunskega življenja, je razpeta med domovino in zdomstvom. Ta konkretna življenjska stvarnost predstavlja poseben zgodovinski trenutek, ki nas neizbežno vodi v razmišljanje o naših perečih družbenih problemih. Pojma državljanstvo in narodnost imata pri načelnih razglabljanjih in pri socioloških študijah važno vlogo.

Koncepta narodnost in državljanstvo sta tekom stoletij doživela svojevrsten razvoj, odgovarjajoč zgodovinskim spremembam. Zgodovinski dogodki pa pričajo, da sta ta pojma dinamična; nove družbene in zgodovinske situacije zahtevajo odgovarjajoče opredelitve in prilagoditve. številne definicije o tem, kaj je narodnost, naglašajo to ali ono sestavino (jezik, tradicija, zgodovinska preteklost, itd.). Sociologi in filozofi se razhajajo pri mnenju, kaj je odločilno za zavest narodne pripadnosti: etične korenine, razumsko prepričanje, čustva, občutek moralne dolžnosti. Med koncepti narodnost in državljanstvo se pa pojavi neka tretja kategorija – domovina, ki se v večini primerov krije s prvima dvema – ali pa tudi ne!

Moralna podlaga priznanja narodnosti kot vrednote ima v krščanskem svetu tri temelje: odlomki iz sv. pisma, 4. božjo zapoved in zakon naravnega reda. Narodnost nalaga osebam posebne etične dolžnosti: ljubezen, zvestobo, spoštovanje.

Po predavanju se je razvila razgibana debata, ki jo je vodil Avgust Horvat. Izmenjava misli se ni omejila le na teoretične pojme kot država – očetnjava, obstoj argentinske narodnosti itd., temveč se je razširila na konkretno analizo slovenske mladine v emigraciji, nje mnenja, sodelovanje v skupnosti na raznih področjih ter na primerne načine posredovanja slovenskih vrednot novim rodovom.

Kultura in narodnost

Dne 6. junija 1985 je predaval filozof dr. Vinko Brumen o temi „Kultura in narodnost“. Predavanja se je udeležilo 40 poslušalcev, ki so v daljši debati po predavanju izmenjavali spoznanje o narodnosti otrok slovenskih izseljencev v Argentini.

Predavatelj je podajal v glavnem naslednje misli:

Z besedo „kultura“, kakor z mnogimi podobnimi, označujemo dvoje: neko delo ali prizadevanje, pa tudi uspeh tega prizadevanja. „Narodnost“ pa nam pomeni pripadnost nekemu narodu, katera je skupnost ljudi na določenem ozem-

lju, ki so zgodovinsko, jezikovno, kulturno, gospodarsko povezani in imajo skupno zavest.

V kulturi opazujemo več lastnosti: govorimo o osebni kulturi ustvarjalcev in drugotno o osebni kulturi „prejemalcev“. Kot uspehe kulturnega dela pa poznamo zunanjo ali stvarno kulturo, ki je lahko stvarna, duhovna ali človeška. Cilj kulturnega dela je v odkrivanju in ostvarjanju vrednot, pa v oblikovanju soljudi z odkritimi in ostvarjenimi vrednotami. Tudi širjenje kulture je kulturno delo in sem štejemo vso vzgojo, pa še vsako drugo delo, ki pomaga, da kultura doseže ljudi, katerim je namenjena.

Kulturni delavci pa ne ostvarijo le „čistih“ vrednot, marveč hkrati z njimi kulturnim dobrinam vtiskajo neki pečat, neko svojost, v kateri se izraža osebnost ustvarjalca, pa še njegova narodna pripadnost. Opremljena s to oznako kultura oblikuje mlade ljudi za neko narodnost, za očetno, kadar je izraz domače narodnosti, ali za kako drugo, kadar se v njej uteleša ta.

Tuja kultura je potrebna v vzgoji, ker širi kulturno osnovo, a včasih jo določa, kadar prevlada domačo ali jo celo nadomesti. S tem je lahko nevarna, kadar je njen vpliv prenegel ali kadar je preveč različna od domače.

Mi smo bili nenadno odtrgani od domače kulture, le v majhnem curku smo je še bili deležni. Pač pa nas z vseh strani obdaja in prepaja druga kultura. Brez kulture ni mogoče živeti, domače je premalo, zato je tem večji vpliv tuje, zlasti pri mladih, ki šele vstopajo v kulturno življenje. Tuja kultura pa jih oblikuje v drugo narodnost, četudi počasi.

Da se razhajamo v pojmovanju narodnosti, so krivi razni nesporazumi. Ne razlikujemo vedno med željo, da bi ostali zvesti lastni narodnosti in mladini naši, in dejstvom, da je nova kultura močnejša in uspešnejša. Menimo, da moramo s samimi načeli in opomini rešiti nastale težave, a je stvarnost močnejša kot naše želje. Ne zavedamo se, da je narodnost naravni sad življenja, ne nekaj, za kar se odločamo po premisleku in zaradi nekih razlogov, ki se dajo utemeljiti. Ne upoštevamo tudi, da nova narodnost ne odvzema od spoštljivosti, ki jo je treba ohraniti do stare kulture in narodnosti.

Predstavitev Papeževе knjige pesmi Dva svetova

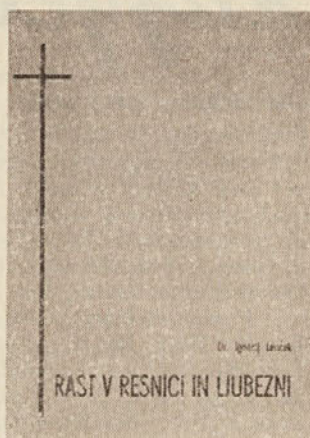
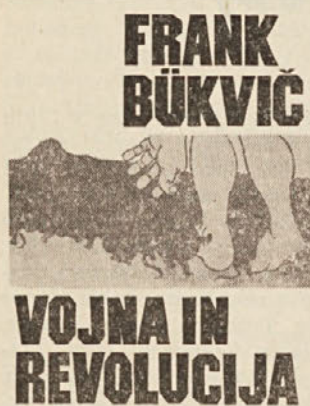
V soboto 22. junija je dr. Jože Krivec na 5. kulturnem večeru SKA predstavil novo knjigo Franceta Papeža Dva svetova. Knjiga je pred dnevi izšla pri založbi SKA v avtorjevi opremi. Dr. Krivec je razdelil svoje izvajanje na tri dele. V prvem je podal Papežev življenjsko pot: mladost v rodni Dolenjski, vojni in povojni čas (tedaj mu je bil učitelj za slovstvo v italijanskem taborišču) ter skupna usoda zdomstva. V drugem delu je predstavil Papeža kot literata, avtorja treh knjig, desetletnega urednika Meddobja, pisatelja, pesnika in prevajalca. Pri tem je tudi načel pogovor z navzočim avtorjem knjige. Razgovorjala sta se o nastanku knjige, o stilu, o SKA, o ljubezni, o poeziji. Nato so Kristina Jereb, Pavči Eiletzeva, Gregor Batagelj in Jure Vombergar brali več pesmi, katere je Krivec povezoval z uvodnimi besedami. Končno so tudi slušatelji stopili v razgovor s pesnikom ter sklenili izredno tople kulturne večer.

DOSEDAJ PREJETI DAROVI ZA S.K.A. V LETU 1985

N. N., Argentina, 1.350 dol. ZDA; Rev. Franc Šeškar, 100 D.M.; Rev. J. Plevnik, Kanada, 15 dol. ZDA; Dr. Rado Lenček, ZDA, 13 dol. ZDA; Dr. Dimitrij Bregant, Anglija, 40 dol. ZDA; Rev. Vinko Zaletel, Koroška, 150 dol. ZDA; Rev. Jože Vovk, ZDA, 77 dol. ZDA; Tatjana Jelkič, Argentina, A4; Dr. Kazimir Humar, Gorica, 100.000 lir; Rev. Jože Snoj, ZDA, 4 dol. ZDA; Arh. Simon Gregar, ZDA, 130 dol. ZDA; Dr. Lango Silvester, ZDA, 200 dol. ZDA; Prof. Joško Hutter, Koroška, 2.500 šilingov; Rev. Janez Kopač, Kanada, 70 kan. dol.; Majda Aksmanović, Nemčija, 10 dol. ZDA; Jože Mavrič, Argentina, 70 dol. ZDA; Ivanka Puc, ZDA, 35. dol. ZDA; Dr. Ludvik Puš, ZDA, 20 dol. ZDA; Dr. Milan Kopušar, ZDA, 70 dol. ZDA; Marjan Merala, ZDA, 30 dol. ZDA.

Vsem plemenitim darovalcem pristrčna hvala!

knjižna izdanja Slovenske kulturne akcije zadnjega časa

Za velikim tekstom dr. Franca Bukviča je Slovenska kulturna akcija izdala poleg GLASOV in MEDDOBIJ naslednja dela:

Dr. Ignacij Lenček: „Rast v resnici in ljubezni“. Izbor člankov pokojnega ustanovnega člana SKA, ki ga je sestavil prof. Alojzij Geržinič. Cena 476 strani obsegajoči knjigi je 15 oziroma 12 dolarjev. Na razpolago je še nekaj v karton vezanih izvodov.

Marko Kremžar: „Obrisi družbene preosnove“. 30 zapisov o ostvaritvi boljše človeške družbe. Knjiga, ki vsebuje 152 strani, stane 9 oziroma 6 dolarjev.

France Papež: „Dva sveta“. 100 strani obsegajoča pesniška zbirka, v kateri sodoživljamo s pesnikom svet domovine in svet tujine. Cena v platno vezani knjigi 9 dolarjev, v karton 6 dolarjev.

Tine Debeljak ml.: „Prsti časa“. Drobnejša pesniška zbirka. Pred izidom.

Naše prijatelje opozarjamo, da sta v letni naročnini na publikacije SKA, ki je 30 USA dolarjev in se smatra kot podperna, vključena le GLAS Slovenske kulturne akcije in pa MEDDOBJE. Posamezne knjige pošiljamo neobvezno (se pravi, da nikogar zanje ne zadolžimo) vsem tistim odjemalcem, ki se navadno zanimajo zanje in jih tudi kupijo ter plačajo, poverjenikom pa toliko izvodov ene ali druge knjige, kot jih običajno v svojem okolju morejo oddati.

Lepo prosimo vse, ki smo jim poslali knjigo dr. Ignacija Lenčka: Rast v resnici in ljubezni, da nam knjigo plačajo, če so si jo ohranili, v kolikor tega še niso storili.

Te dni bomo razposlali posameznikom in poverjenikom dr. Kremžarjeve „Obrise družbene preosnove“ in Franceta

Papeža „Dva sveta“, torej dve novi izvirni deli, ki vsako na svoj način obogati naše knjižnice. Prosimo vse, ki knjigi prejmejo, da jih z ljubeznijo do slovenske kulture sprejmejo in nam nakažejo kupnino!

Izdanja SKA so kljub tako majhni nakladi in še manjšemu številu odjemalcev še vedno poceni, vsaj za dežele z normalnimi gospodarskimi razmerami, če že ne za Argentino.

Vse naročnike v Argentini opozarjamo, da je razmerje med dolarjem USA in novo valuto „austral“ sledeče: 0.80 dolarja USA velja 1 austral.

Podoba dr. Ignacija Lenčka, kot je bil v Argentini, pred odhodom v Evropo.

ustvarjalci SKA

Novi zvezki literarne revije „Log“

Nedavno je izšla štiriindvajseta številka revije za mednarodno literaturo „LOG“, ki jo na Dunaju izdajata Lev Detela in Wolfgang Mayer König. V celoti je posvečena lanskeoletnemu jesenskemu simpoziju o blaznosti in kulturi, na katerem so v nižjeavstrijskem mestecu Drosendorf sodelovali ugledni znanstveniki, medicinci in umetniki.

S pričujočo številko sta urednika zaključila sedmi letnik revijinega izhajanja. Leta 1984 je „LOG“ v štirih zaporednih številkah vedno znova opozarjal tudi na dogajanja v slovenski literaturi. Tako so v enindvajsetem „LOGU“ nastisnjeni eseji in zapisi o prevodih slovenske literature Gustava Januša, Branka Hofmana in Zarka Petana v nemščino, predstavljena je prva nemška antologija prozaistov iz „MLADJA“, a tudi knjižni dar celovške Mohorjeve družbe za leto 1984. Prav tako sodeluje v tej številki „LOGA“ s pesniškim prispevkom „Sfinga“ Milena Merlak, medtem ko je odlomek iz nemško napisane proze pod naslovom

„Lepota razvaline“ objavil Lev Detela.

Največja zanimivost dvaindvajsetega „LOGA“ je natis prevoda „Nemškega dnevnika“ Edvarda Kocbeka in številnih Kocbekovih pesmi. Prevredla sta jih Milena Merlak in Lev Detela, esej ob osemdesetletnici Kocbekovega rojstva pa je napisal Lev Detela. V isti številki je objavljen tudi zapis o zborniku ob šestdesetletnici dunajskega slovenskega študentskega kluba in poročilo o slovenskem pesniškem svetu Milene Merlak iz nemškega zornega kota augsburške slavistke dr. Hilde Bergner.

V triindvajsetem „LOGU“ se s pesmijo „Drugo dete Device Marije“ oglašajo koroški rojak Janko Ferk, prav tako je zastopana s prozo in poezijo na Dunaju živeča Milena Merlak, medtem ko Lev Detela predstavlja srbohrvaškega avtorja Rajka Katunaca in njegovo poročilo o taborišču smrti v pokrajini Albaniji. V isti številki piše Feliks Bister o pesniški zbirki znanega koroškega avtorja Waltherja Nowotnega, ki je izšla pri celovski „Carinthia“. V vseh številkah „LOGA“ je poleg tega z eseji in v prevodih predstavljenih veliko avtorjev iz Združenih držav Amerike, Madžarske, Italije, Južne Amerike, Kanade, Sovjetske zveze, a tudi iz Avstrije. V „LOGU“ med drugim sodelujeta tudi prevajalec in avtor Herbet Kuhner ter koroška nemško pisateljica avtorica Marija Pink.

„Ubogi Bükvič! V Buenos Airesu ga napadajo, da je rdeč, v Sloveniji, da je bel!“

Prof. Ivan Dolenc, Toronto, brani v „Mostu“, štev. 69/70 Franka Bükviča pred napadi Andreja Dornika, češ da ne gre za kvizlingacijo politične emigracije v Buenos Airesu, v njegovi knjigi „Vojna in revolucija“, izdani pri SKA.

Andrej Dornik, poznan po slabem okusu iz mariborskih „Dialogov“, je napadel Bükviča v „7 dni“ zaradi pisanja v SKA v Buenos Airesu, kjer se tiska „večerniško in pogrešno pisanje, razmeroma slabih kvalitet literature“.

Upravičeno se sprašuje prof. Dolenc, kako more Dornik kaj takega pisati, ker se iz njegovega pisanja vidi, da knjige sploh prebral ni, in zahteva javno opravičilo zaradi storjene krivice.

Ubogi Bükvič! V Buenos Airesu ga napadajo, da je rdeč, v Sloveniji, da je bel. Prof. Dolenc še dosti zmerno gleda na obe strani in pove tudi o ozadju: Bükvičev rokopis je bil na razpolago vsaj dvema slovenskima urednikoma, toda ga najbrž iz strahu pred cenzuro nista hotela objaviti. Lepa svoboda!

Novosti pri vodstvu SKA

Vodja filozofskega odseka dr. Alojzij Kukovica je zaradi prezaposlenosti zaprosil odbor SKA, da mu poišče naslednika. Odbor je novo vodstveno mesto filozofskemu odseku zaupal Andreju Rotu, ki je mesto sprejel začasno, do izvolitve novega vodje.

Odbor je na seji dne 17. junija tudi naravoslovnemu odseku, ki mu radi krajevne oddaljenosti prejšnji vodja ni mogel več načelovati, izbral za novega vodjo tega odseka Tineta Debeljaka mlajšega, ki je imenovanje z vso pripravljenostjo sprejel.

Prof. dr. Jože Velikonja bo spet med nami

V prvih dneh meseca avgusta 1985 bo ta naš član spet prišel med nas, ker bo s svojo razpravo o slovenski emigraciji sodeloval na izseljenskem simpoziju, ki ga prirejajo v Buenos Airesu tukajšnji neslovenski izseljenski krogi. Prof. Velikonja je sprejel povabilo SKA, da nam bo tudi to pot predaval in nam razjasnil svoje poglede na naše izseljenstvo.

Prima

Čeprav bi drugače želeli, v Sloveniji ni veliko takih, ki bi poznali zdamsko kulturno delovanje in tisk. Od časa do časa pa prejmemo kakšen odziv. Tako npr. sledeči, ki ga je urednik prejel konec aprila.

„Ob prebiranju vaših listov, nekatere imam prvič v rokah, sem dobil občutek, da ste kar dobro obveščeni o naših zadevah. So pa ti listi pisani tako, kot se tu ne piše, čeprav se večkrat tako nekako razmišlja. Situacija ni nič kaj rožnata (...). Zato so ljudje veliko bolj kritični, občutljivi za nedoslednosti in nemajhne socialne razlike. Poleg tega pa je današnji Slovenec nekako naravnan na pluralizem, želja po spoznanju raznih idej in zamisli, je velika (...). „Sicer pa je pri nas žal še vedno močna tradicija, oz. še vedno obstaja organizacija O.R. Če se bomo bali in preveč pazili na vsak korak, bo slabo tudi za t.im. samoupravljalno demokracijo. Če živimo v deklarirano demokratični državi, se tudi obnašamo v tem duhu! Nekako tako sem, povedano v enem stavku, razmišljal že lani, ko sem prvič pisal in prosil za vaše publikacije. Bojazn tistih, ki so ti v Ljubljani svetovali, kaj in kako jim lahko pišeš, pa seveda poleg tega tudi ne prispeva h kakšnemu večjemu medsebojnemu poznavanju in kulturnemu pretoku. Pri slednjem je še precej neizkoriščenih možnosti, res pa je, da tudi razdalje in s tem povezani stroški opravijo svoje. Žal ne gre le za to – sicer pa si o tem tudi zapisal nekaj bridkih misli v zborniku „Ustvarjam, torej sem“, ki je izšel te dni pri Mohorjevi.“

„Nepopisno sem bil vesel, ko sem prejel J. Kalina. Ti verzi so pravi ognjemet žive pesniške besede. Vsebinski pa se vidi, da je bila napisana le nekaj let po koncu vojne. Skratka – vesel sem je, moja zahvala tebi in avtorju; lepo, da je knjigo tudi podpisal.“

razgled

Ustvarjam, torej sem

Pred kratkim je izšla v založbi Mohorjeve družbe v Celju 247 strani obsegajoča knjiga pod naslovom Ustvarjam, torej sem. Knjigo je uredil dipl. inž. Jože Strgar, od 1971 urednik znanstvene knjižnice celjske Mohorjeve. V tej zbirki je doslej izšlo 16 knjig. Pričujočo knjigo je napisalo 29 piscev: Jože Mahnič, Sandi Sitar, Anton Trstenjak, Viktor Blažič, Andrej Rot, Boštjan Zupančič, Matevž Križ, France Križanič, Zmaga Kumer, Lojze Lebič, Peter Krečič, Miha Maleš, Vladimir Truhlar, Janko Mesner, Tone Kuntner, Lojze Rebula, Janez Gradišnik, Janez Stanič, Lojze Skok, Erna Meško, Metka Klevišar, Kati Urh, Tone Bohinc, Jože Kopeinig, Spomenka Hribar, Lojze Peterle, Andrej Capuder, Vinko Ošlak in Tone Stres. Uvodno besedo je napisal Andrej Capuder in Spretno besedo urednik zbirke Jože Strgar.

Pisci knjige obravnavajo probleme, težave, veselje in veličino ustvarjanja iz različnih zornikov kotov. Knjigo moremo imeti za „pravo osvežitev knjižnega trga“.

Tri slovenske publikacije iz Kanade

Kanadsko-slovenski lovski vestnik za leto 1985. Nadvse posrečeno sintezo matice, zamejstva in zdomstva predstavlja Kanadskoslovenski lovski vestnik. V njem pišejo pisatelji iz matice, zamejstva in zdomstva. Razkošno tiskana revija ni samo lovski vestnik, ampak je poleg tega še ribiški, literarni, verski, glasbeni, zgodovinski, turistični, taroški, informacijski vestnik, hkrati pa tudi telefonski imenik in reklamno glasilo, iz katerega dobimo podatke o slovenskih podjetjih.

Iz njega dobimo po pazljivem pregledu kup dragocenih podatkov o naših izseljencih in njihovih družinah v Kanadi. Za veliko večino ne bi niti vedeli, če nas ne bi na straneh 86-87 presenetil skrbno izdelan program njihovih prireditelj za to leto.

Utrinki duhovne rasti je naslov zbornika, ki ga je izdala župnija Marija Pomagaj v Torontu za svojo 30-letnico ustanovitve leta 1984. Uvodni članek je napisal škof dr. Alojzij Ambrožič, nato pa sledijo članki in poročila sodelavcev, tako da dobimo lep pregled čez farno občestvo.

Kronika v zborniku poseže do staronaseljencev leta 1927, ki pa jih je bilo malo za vzdrževanje župnije. To so doslegli šele l. 1954, ko so nastale družine iz novih emigrantov.

Poleg prikaza, kako je župnija nastala, ima knjiga tudi poučno vrednost, kakšna naj bi bila slovenska župnija, kakšne njene organizacije, v kakšnem duhu naj bi delale, zraven tega pa še arhivsko vrednost, da ne pozabimo, kdo je nekoč oral ledino v tujini na verskem področju. Celo knjigo (100 strani) preveva verski duh in topla zavzetost za slovenstvo.

Slovenski dnevi. Bogato opremljeno knjigo Jubilejno knjižico je za 25. obletnico Slovenskih dni v Kanadi izdal Slovensko-Kanadski svet. Uredil jo je Otmar Mauser, opremil pa naš član arh. Vilko Čekuta.

V knjigi so dokumentirani Slovenski dnevi od 1960 naprej. Na koncu knjige je program letošnjega Slovenskega dne. Če pregledamo programe prejšnjih prireditev, bomo videli, da je povsod poudarek na slovenstvu in krščanstvu. Knjiga bo služila raziskovalcu slovenske emigracije, njenih idejnih tokov in osebnosti, ki so v njej delovale, posebno pa bo dragocena zaradi vztrajnega molka matice, ki te vrste prireditev obide in zamolči.

T. B.

Dvoje poročil o Slovencih iz tujih revij

Die Brücke (Most) Kärntner Kulturzeitschrift, Koroška revija za kulturo, ki jo izdaja Koroška v nemščini, slovenščini in italijanščini, v založbi Celovške univerze, prinaša tudi za zamejstvo večkrat zanimivo gradivo, saj šteje med svoje sodelavce več naših sonarodnjakov, med njimi tudi Leva Detela, člana SKA.

Tretja številka lanskega leta je poizkus, ki naj bi po besedah urednika Ernesta Gayerja prikazal nekaj novega. Ta številka revije naj bi pokazala sodelovanje treh dežel: Koroške, Slovenije in Furlanije, ob priliki 1.000 letnice furlanskega Vidma-Udin. Izbrali so tudi „Intart“ razstavo, ki se vrši vsaki dve leti v drugi državi. Revijino ime „Die Brücke“ (Most) je torej res upravičeno, saj naj bi povezovala vse tri dežele, ki spadajo v enoten kulturni prostor, čeprav gre za trojezičnost treh narodov, ki pa ne more biti zapreka sožitju in izmenjavi kulturnih dobrin.

Pri reviji sodeluje deželni predsednik Leopold Wagner s člankom „Poznanje in razumevanje kulture kot temelj miru“, kot sredstvo zblizovanja in spoštovanja drugojezičnosti in drugonarodnosti na poti k miru, ki si ga žele vse tri dežele po žalostnih preizkušnjah preteklosti.

„Intart“, kot razstava upodablja joče umetnosti naj bi bil in je že od leta 1967. tisto stičišče treh narodov, kjer naj bi se srečevali, spoznali, učili drug ob drugem sodelovanja in sožitja.

Revija je zanimiva tako za arhitekte, slikarje, kiparje, književnike, grafike, glasbenike, gledališke in filmske umetnike, ne samo Italije, Avstrije in Slovenije, ter predstavlja publiki avantgardo treh dežel, v kateri so zastopani dostojno tudi slovenski Korošci.

Naš ustvarjalni član in sodelavec „Mosta“ ter ustanovni član mednarodne literarne revije „Log“, ki piše tudi v tržaški „Most“ in sodeluje pri oddajah tržaškega radija, je bil eden povabljenec slavja Lev Detela.

Ob tej priliki je bila odprta „Galerija moderne umetnosti“, nov mestni muzej in prirodoslovni muzej, prav tako mestni teater, ki bo obenem služil tudi kot kulturno središče mestu, ki sedaj presega že čez sto tisoč prebivalcev. Videm je bolj kot starejša mesta (Oglej, Čedad) ohranil svojo kulturno identiteto.

Iz Slovenije je bil zastopan Maribor, ki je pobratimsko mesto, iz Avstrije pa Beljak.

V Vidmu se pozna po slovanski, langobardski, nemški in beneški vplivi, vendar Videm še sanja o zlatih časih, ko je bil samostojno mesto.

Še partijski monopol nad kulturniki?

„Criticon“ št. maj-junij 1984. Revija „Criticon“ izhaja v Münchnu in se bavi z obravnavo političnih, socialnih in literarnih vprašanj. Majska-junijska številka je prinesla dva za emigracijo in Slovenijo zanimiva članka. Eden je izpod peresa Leva Detela: Spomin, sanje, protest in fantazija. drugega pa je spisal Mladen Schwartz, Hrvat iz Zagreba, ki je sodelavec večih nemških in hrvatskih časopisov.

Podnaslov Detelovega članka je: Slovenska literatura v letu 1983. Detela se v članku dotakne vprašanj, ki so prav tako aktualna in poznana v Argentini in Južni Ameriki pod imenom eskapizma. Ko človek, posebno še mlad, čuti, da so mu zaprta pota ali da se mu namerno omejuje njegova dejavnost, ali ko začuti nevidni pritisk družbe, se zave tudi neizhodnosti iz položaja, v katerem se je znašel, pade v depresivno stanje. To stanje je tako znano iz del zadnjih let v slovenski literaturi, da jo je zaznamovalo za desetletja. Izhod iz njega si je slovenska mlajša generacija iskala v samomoru.

Ta družbeni pojav se mora odražati tudi v prozi, poeziji in dramatskih delih. Detela najde pri polpretekli in sedanjici generaciji zatekanje v imaginarnost, fantazijo. Občutek ima, da manjkajo konkretne teme, manjka vsebina, da se mlajša generacija izgublja v brezčasju, kjer se je občutek za čas izgubil, ali pa se mu ustvarjalci hočejo izogniti.

Z odstavitvijo Rankoviča je Slovenija zadihala svobodneje, toda s krizo, ki je prizadela jugoslovansko gospodarstvo, je bilo prizadeto tudi slovensko založništvo, posebno še, ker je bilo povezano z založništvom, kjer živi naša manjšina. S prelomom s Sovjetsko zvezo je bil napravljen korak naprej, toda ni mu sledil drugi – prelomil so s stalinizmom, ne pa z njegovimi metodami. Te so seveda morali občutiti slovenski književniki: Vitomil Zupan (Levitan), Branko

Hofman (Noč do jutra), Marjan Rožanc (Zločinec), katere so prepovedali.

To je bila generacija, ki se je komaj udeležila partizansčine, ali pa je o nji samo slišala ali brala, zato je kmalu prišla v nasprotje z uradno linijo partije, ker jo je ta vzela za opozicijo. Na realističen, grob, surov način so ti mladi ljudje pripovedovali o svojih doživetjih v poboljševalnicah in zaporih, ker jim je ostal občutek ponižanja, razočaranja, premaganosti.

Ogroženost svoje kulture in jezika niso Slovenci občutili samo v Avstriji, ampak tudi v novi državni tvorbi, Jugoslaviji, posebno pa še v socialistični Jugoslaviji zadnjih let in to je združilo starejšo in mlajšo generacijo. To je bilo še posebno opazno 24. maja 1983. pri Zvezi slovenskih pisateljev, kjer so vsi soglasno protestirali vladni obsodbi Igorja Torkarja in Jureta Detele. To ni bil samo protest, bila je tudi odločitev za demokratizacijo.

V isti smeri deluje tudi „Nova revija“ in skoraj istočasno ustanovljeni „Celovski Zvon“. Zaenkrat se zdi, da je partijski monopol nad kulturniki zapravljen.

T. B.

utrinki

„Mohorjeva družba“ v Celovcu je izdala antologijo v slovenščini in angleščini „Koroško-slovenske poezije – Carintian Slovenian Poetry“. Antologija je izšla po referendumu o dvojezičnem šolstvu in je lepo ilustriрана ter bo zaradi svoje dvojezičnosti imela tudi dostop tistim, ki slovenščine ne obvladajo. Knjigi je dodan tudi zemljevid Avstrije z oznako, kje žive Slovenci. Med pisatelje pa zajema vse od Milke Hartman (roj. 1902) do Fabjana Hafnerja (roj. 1966). Karakteristiko pesnikov in uvodno besedo je napisal Feliks Bister.

Po mnenju Janka Ferka je roman „Zmote dijaka Tjaža“ še vedno edini koroški roman, pisan v slovenščini, kljub temu, da je Florjan Lipuš potem še napisal „Odstranitev moje vasi“ (Die Beseitigung meines Dorfes), ki jo je lansko leto prevedel Peter Kersche v nemščino. Florjan Lipuš je šolski nadučitelj v Lepeni pri Železni kapli, sodeloval je pri „Mladju“ in pomagal ustvariti samostojno, neodvisno stališče revije. Janko Ferk precej kritično gleda na delo Florjana Lipuša, na njegov jezik, izraze, motive, kot nov način pisanja. Pri tem gre precej za etično oceno Lipuševih dela, katero bi hotel Ferk videti bolj očistočeno barbarizmov, pornografije, bolj slovensko in manj regionalno. Vendar enkrat!

Prof. Mihael Küzmič se upravičeno jezi na raziskovateljico slovenske književnosti v ZDA, Jernejo Petrič, ki je pripravila antologijo slovenskega izseljeništvu v ZDA „Naši na tujih tleh“, ker ni vanjo vnesla niti enega prekmurskega teksta ne avtorja, kljub temu, da so bili Prekmurci zelo številni in delavni. Sedaj pripravlja on sam knjigo o prekmurskih izseljencih in njihovih publikacijah, seveda v književni slovenščini, le pesmi misli pustiti v prekmurščini.

Družina in dom – marec štev. 3/85 – Pod naslovom „Ta hiša je moja“, opisuje p. Bernard Kotnik zgodovino hiš na južnem Koroškem. Zgodovinar poseže po župnijskih, katastrskih in sodnih knjigah pri iskanju slovenskih hišnih imen in priimkov do leta 1500. Iz pisma bralcev se vidi, da so zadovoljni z odkrivanjem slovenskih korenin na Koroškem.

Dr. Tine Hribar je izdal pesniško antologijo „Sodobna slovenska poezija“. Izdaja antologije je dvignila precej prahu zaradi izbire avtorjev, češ da niso prišli vanjo Ciril Zlobec, Lojze Krakar, Ivan Minatti, Janez Menart, Tone Pavček, Svetlana Makarovič je pa sama odklonila sodelovanje. V antologiji je 18 avtorjev s Kochekom, Voduškom, Zajcem, Kovičem, Grafenauerjem, količinsko pa ima največ pesmi Šalamun. Debata o njej je bila tudi na ljubljanski TV in mnenja so bila deljena; na eni strani, da je preveč ekskluzivna pri tolikih avtorjih, na drugi, da so bili nekateri krivično izpuščeni, le nekaj naj bi jih bilo „amnestiranih“. Izdala jo je založba „Obzorje“ v Mariboru.

Za osemdesetletnico rojstva Srečka Kosovela, katero so predvsem na Primorskem slovesno proslavili z razstavo

130 uglasbenih pesmi, ki so jih uglasbili slovenski skladatelji, je bilo več prireditev. K zbirki že uglasbenih pesmi, ki bo ostala v Kosovelovi knjižnici v Sežani, upajo dodati še druge in priti tako do dvesto pesmi, večinoma pripravljenih za zborovsko petje.

Na mednarodni kongres zgodovinarjev, ki bo letos v Stuttgartu, bodo letos slovenski zgodovinarji šli praznih rok, ker se na tem območju ni delalo (ali se ni smelo delati in približiti?). Do sedaj še nimajo nikakršne bibliografije, ki je predpogoj za prikaz dela.

(Po Novi Reviji: Zgodovina v Jugoslaviji – tudi spodrezovanje korenin – štev. 5/8 marec 1985.)

Glasilu „Katoliškega doma prosvete v Tinjah“ „Dialog“, pisano v slovenščini in nemščini, prinaša programe za mesec maj, junij, julij, avgust l. 1985. Samo nekaj naslovov predavanj in tečajev: „Knjiga – duhovni zaklad“ (Seminar dr. Apovnika za knjižničarje); „Mladina – naše upanje“ (škof Egon Kapellari); „Pričevalci upanja – nosilci veselja“ (Duhovne vaje za duhovnike); „Srečanje neporočenih in ločenih mater“ (tečaj – srečanje p. Ivana Antoliča); „Priprava za zakon“ (tečaj, ki ga vodi rektor Jože Kopeinig); „Sodobno stanje slovenske manjšine na Koroškem“ (mag. Philipp Warasch). Številka 4/16 je posvečena „Letu mladine“ (Jahr der Jugend), ki se praznuje letos.

Dve knjigi del Ane Ahmatove bosta izšli do konca leta 1985. v Rusiji. V veliki večini gre za njen pesniški opus, čeprav vsega dela še ne mislijo izdati. Ana Ahmatova je bila poznana v literarnem krožku „Akmeistov“ in je začela objavljati že l. 1906. Revolucija in smrt njenega moža, Nikolaja Gumiljeva, ki je bil ustreljen zaradi taganrogske zarote, pa sta jo prisilili v emigracijo, kjer je izdala več pesniških zbirk. Za časa vojne se je vrnila in je bila deležna celo pohvale „Očeta narodov“ (Stalina), vendar ko je po končani vojni ni več potreboval, jo je Ždanov opsoval z „besno buržujko“ in s tem je bila končana njena kariera. Umrla je l. 1966; še eno leto prej je pisala.

V domovini se je poživila memoarska literatura, pisanje spominov, ki nam je Slovincem precej manjkala in na če-

mer tudi emigracija boleha, vendar nas rešujejo „Skozi luči in sence“ R. Jurčeca. Pred kratkim je izdala Založba „Borec“ v Ljubljani Bojc-Bidovčeve Franje „Ni neskončnih poti – Pisma sinu“. Pisateljica je bila zdravnica v partizanski bolnici „Franja“ pri Cerknem. Knjiga je pisana v avtobiografsko-pisemski obliki sinu, kjer popisuje svoje življenje za časa revolucije, kar je srčika knjige. Kot zdravnica je prišla navzkriž z vodilnimi, ki so si že takrat lastili prednosti in udobnosti, zaradi česar so jo zaslisevali, ker so to imeli za samoumevno: višji položaj – boljša postrežba. Ravno to pa jo je iztreznilo in s tem je tudi demitificirana bolnica „Franja“. Knjiga je pisana pogumno, človeško, čuteče. Preseneča, da jo je izdala založba „Borec“ v Ljubljani.

Ruža Vreg: Podeželska zdravnica.

Tudi ta knjiga, ki jo je izdala Pomurska založba v Murski Soboti, pokaže na nekatere negativne črte življenja na Goriškem, seveda kot ostaline prejšnjega družbenega ustroja. Poleg Kozakovih črtic je to druga knjiga iz zdravniške prakse pri nas, le da Ruža Vreg jemlje trpljenje človeka bolj doživeto in to zna tudi opisati. Bitja, s katerimi se sreča in s katerimi tudi trpi, razumeva globlje kot Kozak in iz vse knjige diha globoko sočutje s trpečimi. Ob spoznanju krivice življenja se postavi vedno na stran šibkih in v tem je bistvena vrednost njenih spominov.

Franc Merkač – Marija Jurič: „O vaškem vsakdanu“.

Izdal Slovenski znanstveni institut v Celovcu, Založba „Drava“.

Knjiga spada med razprave in naj bi služila slovenski narodni skupnosti in njenemu vsestranskemu razvoju. Za boljše razumevanje problemov slovenske vasi je Juričeva živela v Dobu in so tudi pogovori v vaškem dialektu. Tokrat je na vrsti – ne boj med Nemci in Slovenci, ampak pokaže, zakaj izgubljamo Slovenci svojo težo na Koroškem. Posebno zanimiv je tretji del, ki raziskuje hišna imena v podjurski dolini od leta 1500 naprej. Vsekakor sta oba avtorja s svojim delom dokazala, da še živi zanimanje za slovenske Korošce in da imajo ti še smisel za take vrste raziskavanj, posebno pa je pohvalno, ker sta oba še mlada in se od njiju še lahko veliko pričakuje.

Dve novi izdanji Slovenske kulturne akcije!

Marko Kremžar
OBRISI DRUŽBENE PREOSNOVE

Miselni pogled v boljši svet
Strani: 152

France Papež
DVA SVETOVA

Nova obširna pesniška zbirka
Strani: 100

Prijatelji slovenske besede v tujini bodo z veseljem segli po teh žlahtnih sadovih slovenskih zdomskih ustvarjalcev.

Knjigi staneta po 9 ZDA dolarjev v platno vezani in po 6 ZDA dolarjev v karton vezani oziroma odgovarjajoče v drugih valutah.

KNJIŽNA IZDANJA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

119. MEDDOBJE XX, 1-2. Celotni letnik obsega 320 strani. Uredil konzorcij (glavni urednik F. Papež). Ovitek: arh. Božidar Bajuk (izdanje je po pomoti numerirano kot 117.) (U\$S 14.)
120. KREMŽAR, Marko, OBRISI DRUŽBENE PREOSNOVE, 1985, 160 strani. Kompandij moralnih vprašanj o družbi in narodu, ki prikazuje soočenje različnih nazorov, predvsem liberalizma, marksizma in cerkve-

- nega nauka. (U\$S 9 oziroma 6.)
121. MEDDOBJE XX, 3-4, (U\$S 14.)
122. PAPEŽ, France, DVA SVETOVA. Pesmi iz domovinskega in zdomskega življenja. 104 strani. (U\$S 9 oz. U\$S 6.)
123. DEBELJAK, Tine ml.: PRSTI ČASA. Avtorjeva druga zbirka pesmi z argentinskimi in občečloveškimi motivi. Ovitek arh. Jure Vombergar. Pred izidom.

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL Y SUC 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.